

DRAMSKE RADIONICE

Martina Treščec Godek
Osnovna škola „Braća Radić”
Koprivnica

Sažetak: U radu se ističe važnost primjene dramskoga izraza u nastavnom predmetu Hrvatski jezik, donose rezultati provedenoga istraživanja i navode obavijesti o dramskim radionicama koje se održavaju u Hrvatskoj. Na kraju rada ponuđen je primjer primjene dramskoga izraza u nastavnoj praksi.

Ključne riječi: dramski izraz, dramske radionice.

1. UVOD

U odgojno-obrazovnom radu s djecom sve više učitelja želi nastavu učiniti korisnom i zabavnom. Oscar Wilde u *Zločestim mislima* piše kako bi škole trebale biti toliko zabavna mjesta da bi kazna „zločestoj djeci” bila zabrana odlaska u školu. Pomalo utopijski, ali učenicima će se ova kva zamisao svidjeti. Često se čuje od učenika da lakše i brže uče ako im je zanimljiv način rada neovisno o sadržaju. Sat nastavnoga predmeta Hrvatski jezik pruža mnoge mogućnosti za kreativnost. Učenici petih i šestih razreda osnovne škole nastavni predmet Hrvatski jezik slušaju pet sati tjedno, a učenici sedmih i osmih četiri sata. Loše bi bilo da svaki sat bude izveden na isti način. Podjednaku važnost treba davati izvedbi i sadržaju sata. Jedan od načina na koji se nastavni sadržaji mogu učiniti privlačnijima jest uporaba dramskoga izraza.

Često se zaboravlja činjenica da je svaki čovjek *homo ludens* i da nam je igra urođena. Što je starije, dijete se sve više stidi igrati. Kada krenu u školu, učenici, a često i roditelji, misle kako je došao kraj igri. Škola je prvi korak prema ozbiljnosti i mjesta igri više nema. Da se takvo mišljenje ne bi potvrdilo, od prvog razreda osnovne škole učenike treba upoznati s dramskim izrazom. Sedmogodišnjem djetetu neće biti

teško igrati se. Poslije tri do pet godina više to neće htjeti jer će misliti da ima previše godina za igranje. Kod takve djece treba osvijestiti činjenicu da nam je sposobnost igranja prirodna.

„Dramski izraz podrazumijeva svaki oblik izražavanja u kojem su stvarni ili izmišljeni događaji, bića, predmeti, pojave ili odnosi predstavljeni s pomoću odigranih uloga i situacija” (Krušić 2008: 14). Pod pojmom dramski izraz razumijevamo dakle izražavanje pomoću odigranih uloga. Vladan Švacov rabi termin *dramatski izraz* (usp. Švacov 1976: 11). „Dramatsko je prisutno jednako u ‘životu’ kao i u umjetnosti, ali dramatski izraz možemo smatrati samo kao (u najširem smislu) umjetničko prikazivanje dramatskoga. Područje takvoga prikazivanja je nepregledno. Ono seže od vješte ‘privatne’ improvizacije do ‘savršene’ predstave ‘savršenoga’ dramskog teksta” (op. cit.: 49). Da bi se učenici mogli dramski izražavati, nije im prethodno potrebna nikakva edukacija. Dramska sposobnost je prirodna čovjeku. „*Dramska sposobnost* jest specifično ljudska sposobnost i valja je shvatiti kao *antropološku osobinu svojstvenu svim ljudima* koja se očituje kako u vrhunskim ostvarajima dramske/kazališne umjetnosti tako i u tzv. simboličkoj igri trogodišnjega djeteta. Stvaranje modela i dvojnika, udvajanje i igranje uloga dio je svačijeg iskustva. Ova autentično ljudska sposobnost dramatiziranja zapravo je oblik spoznaje sebe i svijeta” (Krušić 1992: 1). Od najranije dobi (dvije do tri godine) dijete uči o životu oponašajući osobe iz svoje najuže okoline. Poslije oponašanje prelazi u igru pa će nerijetko djevojčice igrati ulogu majke, a lutkice će im biti djeca. „Dijete od najranije dobi iskustva svog postojanja kao i neizvjesnosti pred svijetom s kojim se suočava pretače u izraz, uprizoruje i dramatizira u tzv. *simboličkoj igri*. Projicirajući svoje naklonosti, mržnje i strahove u imaginacijom uosobljene i oživljene igračke ili osobe koje ga okružuju dijete sređuje svoje emotivne odnose s okolinom; evocirajući kroz priču prošle doživljaje, utvrđuje iskustvo i uvježbava svoje ponašanje; prezentacijom hipotetskih situacija uprizoruje i dramatizira svoje nade i strahovanja pripremajući se za buduće događaje” (op. cit.). Osnovno pravilo *simboličke igre* je „kao da”. Takva je igra temelj svim kasnijim igrama s ulogama. Simbolička se igra prema Peteru Sladeu dijeli na projiciranu igru i osobnu igru. U projiciranoj igri dijete više sudjeluje duhom, dok tijelo miruje (eventualno rade ruke). U igri se mogu koristiti predmeti kojima se dodjeljuju uloge. Dakle, projicirana igra je naklonjena tišini i fizičkom mirovanju, a iziskuje psihičku uživiljenost. S druge strane, u osobnoj igri dijete se više

koristi tijelom, neprestano je u pokretu i u potpunosti preuzima uloge koje igra. Igra je bučna, ali razvija iskrenost jer se dijete potpuno uživi u nju. Osobna igra srodna je drami (usp. op. cit.: 1–2).

Navedene spoznaje možemo primijeniti u nastavi. Naime, učenici istoga razreda uvijek su različitih karaktera, a time se i različito vladaju. U svakom razredu postoje takozvani aktivniji i šutljiviji učenici. Šutljivijim, mirnijim učenicima više će odgovarati projicirana igra. Aktivniji će učenici dobro provoditi zadatke osobne igre. Time se ne poručuje da šutljivijim učenicima ne smijemo omogućiti sudjelovanje u osobnoj igri, nego im valja ponuditi izbor.

„Prvi oblici semiotičkog ponašanja, pa tako i rudimentarnih oblika 'kao da' ponašanja, javljaju se oko druge godine života, vrhunac im je između treće i četvrte godine, a nakon toga, do otprilike sedme godine, sa sve snažnijim razvitkom govora dolazi do postupnog opadanja pojavnih oblika simboličke igre i do utvrđivanja simboličke djelatnosti, s jedne strane, kao unutrašnjeg iskustva (fantazije, uspomena, sanjarenja, snova), a s druge, do njezina očitovanja kroz različite društveno konvencionalizirane oblike ponašanja i djelovanja koje u najširem smislu nazivamo kulturom” (Krušić 2002: 2). Svi se ljudi rađaju sa sposobnošću spontanoga oponašanja i sa sposobnošću da odigraju neku ulogu ili situaciju. Međutim, s godinama ta sposobnost slabi. Već se pri polasku u školu (šest do sedam godina) djeca počinju manje spontano dramski izražavati. Sposobnost dramatiziranja se ne gubi. U ranom djetinjstvu se manifestira u simboličkoj igri, traje do zrelih godina i poslije se manifestira u sposobnosti preuzimanja uloga (usp. op. cit.).

Dramskim izrazom učenici razvijaju govorne sposobnosti i vještine, a da ne osjećaju stres jer ne razgovaraju izravno s nastavnikom. Uz govorne sposobnosti i vještine razvijaju i motoričke sposobnosti, odnosno uviđaju važnost govora tijela. Takvim se pristupom potiče komunikativnost, društvenost, samokritičnost, odgovornost, snalažljivost i timski rad. Određene dramske metode (npr. forum-kazalište) mogu pomoći učenicima u rješavanju problema bez osjećaja da su kod psihologa, pedagoga ili u razgovoru s roditeljima.

2. ISTRAŽIVANJE: KOLIKO SU UČITELJI UPOZNATI S DRAMSKIM IZRAZOM

2.1. PROVEDBA ISTRAŽIVANJA

U sklopu izrade diplomskoga rada provedeno je istraživanje kojemu je bilo cilj utvrditi koliko su učitelji Hrvatskoga jezika upoznati s dramskim izrazom i koliko ga primjenjuju u nastavi.

U tu je svrhu sastavljen anketni upitnik koji je sadržavao sedam pitanja; pet zatvorenoga i dva otvorenoga tipa. Pitanje o nazivu škole u kojoj ispitanik radi postavljeno je radi usporedbe dobivenih rezultata o uporabi dramskoga izraza kod učitelja koji rade u osnovnim školama i kod profesora koji rade u srednjim školama. Također se nastojalo ispitati utječe li radni staž nastavnika na njihovu upoznatost s dramskim izrazom. Pitanja o poznavanju i primjeni dramskoga izraza u nastavi postavljena su odvojeno zbog pretpostavke da u nastavi Hrvatskoga jezika dramski izraz ne primjenjuju profesori koji su upoznati s takvim načinom rada. U pitanju otvorenoga tipa od anketiranih se profesora tražilo da opišu na koji se način i za koje odgojno-obrazovne ciljeve koriste dramskim izrazom u radu s učenicima. Time se trebalo pokazati što profesori konkretno razumijevaju pod pojmom dramski izraz. Posljednje pitanje odnosilo se na reakcije učenika na nastavu u kojoj se primjenjuje dramski izraz. Time se htjelo ispitati ima li s obzirom na učeničke reakcije uopće potrebe za takvim načinom rada.

Istraživanje se provodilo od početka svibnja do početka listopada 2010. godine. Podatci su prikupljeni anketnim upitnicima koji su ispitanicima dostavljeni ili u pisanom obliku ili elektronički. Anketni upitnik u pisanom obliku dobio je i ispunio manji broj ispitanika, a e-anketa poslana je na e-adrese profesora širom Hrvatske: na tristo trideset i dvije e-adrese profesora Hrvatskoga jezika te na više od tristo e-adresa članova *Hrvatskoga centra za dramski odgoj* sa zamolbom da se odazovu samo profesori Hrvatskoga jezika.¹

2.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na ankete poslana e-poštom odazvalo se četrdeset i sedam profesora. Pisanih anketnih upitnika, koje sam osobno dostavila profesorima

¹ Na pomoći u e-anketiranju zahvaljujem predsjedniku *Društva profesora hrvatskoga jezika* dr. sc. Srećku Listešu i dramskom pedagogu Vladi Krušiću.

u škole, prikupila sam dvadeset i četiri. Ukupno sam prikupila sedamdeset i jedan anketni upitnik. Četiri ispitanika su profesori Hrvatskoga jezika muškoga spola, a šezdeset sedam ih je ženskoga spola. Trideset i dvoje ispitanika radi u srednjoj školi, a četrdeset i jedan u osnovnoj školi (dvoje ispitanika radi i u osnovnoj i srednjoj školi). Prosječni radni staž ispitanika je 17,97 godina. Najkraći radni staž ispitanika je četrnaest dana, a najduži trideset i osam godina. Od sedamdeset i jednog (71) ispitanika njih pedeset i šest (56) upoznato je s dramskim izrazom, a petnaest (15) nije. Ovdje valja napomenuti da je od petnaest ispitanika koji ne primjenjuju dramski izraz u nastavi čak trinaest njih ispunjavalo anketne upitnike koje sam im osobno predala, dakle ne preko e-pošte.

Četrdeset i osam (48) ispitanika izjavilo je kako primjenjuje dramski izraz u nastavi Hrvatskoga jezika, a dvadeset i troje (23) ne primjenjuje. Od četrdeset i osam ispitanika koji su naveli kako primjenjuju dramski izraz u nastavi oduzeli smo one koji su naveli da pod pojmom dramski izraz razumijevaju interpretaciju dramskoga djela, odlazak u kazalište, razgovor o sceni za dramski tekst. Među anketiranimi takvih je devet (9) profesora. Dakle, ostaje trideset i devet (39) ispitanika koji primjenjuju dramski izraz u nastavi.

Gotovo su svi ispitanici napisali da učenici pozitivno reagiraju na sat u kojem se rabi dramski izraz. Učenici vole takav način rada i slobodnije se izražavaju. Dva su ispitanika napisala koliko treba vremena da se učenici priviknu na tu vrstu javnog nastupa pred kolegama učenicima. Što se više koriste dramskim izrazom, to ga učenici više vole. Na početku su stidljivi, ali nakon što se oslobode, pokazuju svoje stvaralačke mogućnosti. Nastavnici su napomenuli da treba dobro upoznati svoje učenike te znati tko će moći izvršiti određenu vrstu zadataka.

Tri su ispitanika napomenula da se vrlo rijetko (jednom godišnje) koriste dramskim izrazom zbog preopširnog plana i programa nastavnoga predmeta Hrvatski jezik ili zbog prevelike opterećenosti učenika. Preopterećenost kao razlog naveo je ispitanik koji radi dramatizaciju nekog djela, a onda učenici postavljaju scenu i igraju po ulogama određene prizore. Tehnika zahtijeva puno truda i vremena pa je učenike potrebno neprestano poticati na rad, moraju biti aktivniji nego što su prethodno naučili.

Šest ispitanika koji poznaju dramski izraz napisalo je da ga nikad ne primjenjuju na nastavi Hrvatskoga jezika, ali vode dramsku skupinu kao izvannastavnu aktivnost.

Vrući stolac je postupak koji su ispitanici najviše spominjali u anketnim upitnicima. Najčešće ga primjenjuju na satu lektire, a učenici vrlo rado sudjeluju u tome.

Pretpostavljam (ne zaključujem jer nije dokazano) da je od četrdeset nastavnika koji su anketirani elektronički, odgovorilo njih četrdeset i sedam, a od toga broja njih četrdeset i pet primjenjuje dramski izraz u nastavi Hrvatskoga jezika. Pretpostavljam da nisu odgovarali oni koji ne primjenjuju dramski izraz u nastavi.

2.3. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA

Nakon provedenoga istraživanja zaključujem da su učitelji i profesori Hrvatskoga jezika slabo upoznati s dramskim izrazom. Također zaključujem da upoznatost s dramskim izrazom ne ovisi o radnom stažu ispitanika. Među ispitanicima koji nisu upoznati s dramskim izrazom ima nastavnika s jednom godinom radnog staža, ali i onih s trideset i šest godina. Dramski izraz primjenjuje podjednak broj ispitanika u osnovnim i srednjim školama. Pretpostavka je bila da će se dramskim izrazom više koristiti učitelji koji rade u osnovnim školama. O povezanosti spola ispitanika i primjene dramskoga izraza u nastavi nije moguće donositi zaključke jer je među anketiranima vrlo malen broj muškaraca (četiri).

Važno je istaknuti da učenici vrlo pozitivno reagiraju na nastavu u kojoj se rabi dramski izričaj.

3. DRAMSKE RADIONICE

U Hrvatskoj se održavaju dramske radionice koje će svakom učitelju pomoći da nastavu učini zanimljivijom. Prvi je korak postati član Hrvatskog centra za dramski odgoj. Članom može postati svatko tko radi s djecom i želi se u svom radu koristiti dramskim izrazom. Učlanjenjem u HCDO do zainteresiranih će dolaziti mnoštvo obavijesti o aktivnostima vezanima za dramski odgoj. Sve informacije mogu se pronaći na adresi <http://www.hcdo.hr>.

U nastavku teksta predstavljamo samo neke radionice:

– Dramski je studio Tirena desetak godina organizirao Kazališni kamp u Pazinu. Dramski pedagozi i stručnjaci iz cijele Europe nudili su

nekoliko radionica među kojima svatko bira one koje ga najviše zanimaju. U radionicama se uči kako režirati, glumiti, pisati, pjevati i plešati, žonglirati, scenski se boriti, izrađivati kostime i scenografiju. Od 2011. godine Agencija za odgoj i obrazovanje priznaje Kazališni kamp kao stručno usavršavanje nastavnika. Zajednički rad učitelja i učenika svih naraštaja iz cijele Hrvatske omogućuje razvijanje tolerancije, razmjenu iskustva i izobilje prikladne zabave. Dodatne obavijesti mogu se pronaći na adresi <http://tirena.hr> (edukacija).

– Studio Kubus je umjetnička organizacija koja omogućuje educiranje o dramskoj pedagogiji. Svaki polaznik može birati između nekoliko programa, odnosno jednodnevnih radionica koje se održavaju u Zagrebu, najčešće subotom ili nedjeljom. Dodatne obavijesti mogu se pronaći na adresi <http://www.studiokubus.hr>.

– Svrhovito je ovdje spomenuti Radionicu za glumu u Školi medijske kulture „Dr. Ante Peterlić”. Škola se u posljednjih nekoliko godina održava krajem kolovoza u Čakovcu. Radionicu za glumu vodi akademski glumac, ali i izvrstan pedagog Leon Lučev uz pomoć stručne suradnice Lune Mijović Zimić. Budući da su polaznici te radionice uglavnom učitelji, najviše se radi na tome kako dobro dati uputu za izvedbu glumačkog zadatka, kako pripremiti glumca za izvedbu i kako dobiti ono što treba glumiti. Prakticiraju se razne glumačke tehnike i vježbe, a uvijek se polazi od važnosti igre. Iako većina učitelja dođe naučiti kako bolje i kvalitetnije poučavati, od te radionice dobit će izrazito više. Voditelj postavlja težište na izražavanje emocija. Ta radionica, poput svojevrstne terapije, svakog polaznika nauči kako bolje izraziti emociju, odnosno kako se osloboditi u određenoj situaciji. U Radionici za glumu gotovo svaki polaznik barem jednom doživi susret s vlastitim emocijama pa nije bilo čudno vidjeti učitelje kako plaču, smiju se ili viču. Polaznici su ponajprije dobili „nešto za svoju osobnost”, a tek zatim „nešto za sebe kao učitelja i dramskog pedagoga”.

U Hrvatskoj nema mnogo dramskih pedagoga, ali svi su spremni pomoći zainteresiranima u učenju o dramskom izrazu. Učiteljima ili studentima koji su željni znanja o dramskoj pedagogiji zasigurno će dopustiti sudjelovanje u svojoj radionici.

3.1. RAD U DRAMSKOM STUDIJU (OSOBNA ISKUSTVA)

Petogodišnje iskustvo rada u dramskom studiju (bilo u kazalištu ili u školi) pokazalo mi je da učenici i roditelji imaju pozitivno mišljenje o sudjelovanju u toj djelatnosti.

Prva godina rada u dramskom studiju ostala mi je u sjećanju ponajviše zbog mlade djevojke Dore koja je upravo tada krenula u prvi razred gimnazije. Bila je vrlo stidljiva. Kad god sam zatražila skupnu improvizaciju, ona je imala sporednu ulogu ili je samo statirala. Iz mjeseca u mjesec prikladno sam ju upozoravala da bi katkada trebala imati i glavnu ulogu. Nakon pet mjeseci sudjelovanja u radu naše dramske skupine dobila je zadatak osmišljavanja improvizacije u kojoj će ona biti glavna i glumiti će samo s jednom kolegicom. Osmislila je izvrsnu improvizaciju i izvela ju tako duhovito da su od smijanja svim ostalim polaznicima tekle suze. Ne samo da se uklopila i „oslobodila” nego je na završnoj predstavi dobila najjači pljesak. Pozvala me je pred gledatelje kao svoju voditeljicu, zagrlila i rekla da mi je neizmerno zahvalna. U tom mi je trenutku postalo jasno da ću se dramskom pedagogijom baviti cijeli život.

Roditelji mi često govore o vidljivim promjenama na svojoj djeci (pogotovo stidljivoj). Oslobođanje od treme i straha pred publikom čini djeću uspješnijom tijekom odgoaranja u školi.

3.2. DRAMSKI IZRAZ U NASTAVI

Postoji mnoštvo dramskih igara i postupaka koje je moguće iskoristiti u nastavi. Ovdje ću navesti jedan „način” ponavljanja gradiva koji su moji učenici jako zavoljeli. Na takvim nastavnim satima očekuje se barem malo učiteljeve glume.

Ukratko predstavljam pripravu za izvedbu nastavnog sata ponavljanja književnosti u petom razredu osnovne škole.

PRIPRAVA ZA IZVEDBU NASTAVNOG SATA HRVATSKOGA JEZIKA

Škola: OŠ „Braća Radić”, Koprivnica

Učiteljica: Martina Treščec

Razred: 5. e razred

Nadnevak održavanja nastavnog sata: 18. svibnja 2012.

Nastavna jedinica: *Ponavljanje (gradivo književnosti)*

Nastavne zadaće:

- naobrazbene: ponoviti književnoteorijske pojmove (književni rodovi, haiku, pjesnička slika, rima, ritam, stilske figure);
- funkcionalne: razvijati sposobnost učenja tijekom igre, pažljivog slušanja i aktivnog sudjelovanja u nastavi;
- odgojne: poticati suradnju među učenicima, međusobno razumijevanje i toleranciju te odgovornost prema sebi i razrednoj zajednici.

Nastavne metode: razgovora, upućivanja, igre i pisanja.

Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik i kartica *Tko želi biti odlikaš?*
Oblici rada: čelni i individualni.

Tijek nastavnog sata:

Motivacija

Razgovarat ću s učenicima o kvizu *Tko želi biti milijunaš?* te najaviti ponavljanje gradiva iz književnosti pomoću igre *Tko želi biti odlikaš?*. Objasnit ću pravila igre. Svaki učenik može doći na „vrući stolac” te će imati mogućnost odgovaranja na postavljena pitanja i dobivanja odlične ocjene. Kandidata za „vrući stolac” izabrat ćemo igrom „najbrži prst”. Tijekom te igre pročitat ću pet riječi koje će učenici poredati abecednim redom. Tko prvi točno napiše i dođe do „vrućeg stolca”, taj će biti i prvi kandidat za odlikaša.

Bit će postavljeno pet pitanja. Svaki kandidat jedanput ima pravo na pomoć jednoga razrednog prijatelja.

Središnji dio sata: igra Tko želi biti odlikaš?

Predstavit ću se kao voditeljica kviza. Pozdravit ću sve nazočne, posebice kandidate i još jednom ponoviti pravila.

Započet ćemo igru „najbrži prst”. Pročitat ću pet imena: Martin, Marino, Marko, Marija i Marta. Učenik koji prvi točno abecednim redom napiše ta imena, doći će na „vrući stolac” i odgovarati na pitanja. Pitanja su u prilogu (kartica 1). Ako učenik na sva pitanja odgovori točno, dobit će ocjenu odličan.

U drugome krugu „najbržeg prsta” pročitat ću imena: Ivano, Ivan, Ivka, Ivona i Ivijan. Učenik koji prvi točno abecednim redom napiše ta imena, sudjelovat će kao drugi kandidat u kvizu. Postavit ću mu predviđena pitanja (kartica 2 u prilogu).

Svi će učenici zapisati pitanja i točne odgovore u svoje bilježnice.

Završni dio sata

Razgovarat ću i zaključivati s učenicima o književnim pojmovima koje su trebali naučiti.

Prilozi

Kartica 1

Književni rodovi su:
muški, ženski i srednji,
lirika, epika i drama,
roman, pjesma i igrokaz.

Haiku je pjesma koja ima:
 sedamnaest (17) slogova,
 tri (3) sloga,
 trinaest (13) slogova.

3. Vezani stih:

- a) nema rimu, ima različit broj slogova i nepravilan ritam, strofe nemaju isti broj takvih stihova,
- b) nisu povezani takvi stihovi,
- c) ima rime, približno podjednak broj slogova, a raspoređen je u strofe s jednakim brojem stihova.

4. Motiv je:

- a) poticaj ili povod umjetničkom doživljaju; ono što je pjesnika potaknulo na pisanje,
- b) govor jedne osobe,
- c) nositelj poruke ili osnovne misli djela.

5. Olfaktivnu pjesničku sliku pjesnik prenosi riječima, a temelji se:

- a) na vidnim doživljajima,
- b) na mirisnim doživljajima,
- c) na dodirnim doživljajima.

Kartica 2

Književnost jest:

umjetnost riječi,
 književni rod koji obuhvaća književna djela pisana za izvođenje na pozornici,
 određeni broj povezanih stihova koji čine ritmičku cjelinu.

Osmerac jest:

- a) riječ od osam slova,
- b) redak pjesme, stih od osam slogova,
- c) kitica od osam stihova.

Inverzija jest:

obrnuti poredak riječi,
 uputa glumcu i redatelju što treba postaviti i izvesti na sceni,
 tijek zbivanja u književnom djelu.

Srok ili rima jest:

glasovno podudaranje riječi na kraju stiha,
 oponašanje zvukova iz prirode,
 uspoređivanje jednog pojma s drugim.

Kompozicija jest:

- a) ponavljanje istog suglasnika u riječi,
- b) način na koji je književno djelo sastavljeno od manjih dijelova u jedinstvenu cjelinu,
- c) ukrasni pridjev.

LITERATURA

- Beck, C. R. (2003) *Motivacija (Teorija i načela)*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Boal, A. (2009) *Igre za glumce i ne-glumce*, Zagreb: HCDO – PILI-POSLOVI d.o.o.
- Krušić, V. (2008) Osnovni pojmovi o dramskome odgoju, u: *Zamisli, doživi, izrazi! – Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika (14–16)*, Lugomer, Valentina (ur.). Zagreb: HCDO – PILI-POSLOVI d.o.o.
- Krušić, V. (1992) *Prema pojmu dramske nadarenosti* (preuzeto 20. lipnja 2010.) http://www.hcdo.hr/?page_id=73
- Krušić, V. (2002) *Što sve može drama?* (preuzeto 20. lipnja 2010.) http://www.hcdo.hr/?page_id=182
- Kyriacou, C. (1991) *Temeljna nastavna umijeća*, Zagreb: EDUCA.
- Lugomer, V. (ur.) (2008) *Zamisli, doživi, izrazi! – Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika*, Zagreb: HCDO – PILI-POSLOVI d.o.o.
- Rosandić, D. (1988) *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, Zagreb: Školska knjiga.
- Švacov, V. (1976) *Temelji dramaturgije*, Zagreb: Školska knjiga.
- <http://www.hcdo.hr>
- <http://tirena.hr>
- <http://www.studiokubus.hr>
- <http://www.hfs.hr>
- <http://hjp.novi-liber.hr>

DRAMA WORKSHOPS

SUMMARY

This paper highlights the importance of applying drama in the teaching of the Croatian language. It brings the results of the conducted research and information on drama workshops held in Croatia. In the end, it offers the example of the application of drama in the teaching practice.

Keywords: drama, drama workshops.